

2. Богатуров А. Д Системная история международных отношений в четырёх томах Том III. События 1945 - 2003 гг. Москва: Научно- образовательный форум по международным отношениям, 2003. 720 с.
3. Васильев Л. С. История Востока. Москва: Высшая школа, 2005. 575 с.
4. Вилков М. А., Рябинин А. Л. Поражение Франции в Индокитае – ключевой пункт развала Французской колониальной империи / Имперский вопрос и национальный ответ. Москва: Издательский дом ГУ-ВШЭ, 2009. С. 209-222.
5. Войны второй половины XX века / Авт.-сост. А. Н. Гордиенко. Минск, 1998. 544 с.
6. Зоан Тхи Тин советская помощь и поддержка вьетнамскому народу в двух войнах сопротивления (1950—1975 гг.). *Российско-вьетнамские отношения: современность и история. Взгляд двух сторон.* Москва: ИДВ РАН, 2013. С. 386-396.
7. Зовнішня політика країн АТР (1945-2000-і рр.) : [навчальний посібник] / О. В. Шевчук, Л. А. Вовчук, І. С. Погорелова ; наук. ред. О. П. Тригуб. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2016. 292 с.
8. Индокитайские войны. Сборник документов / Сост. Д.В. Кузнецов. Благовещенск: Благовещенский государственный педагогический университет, 2017. 648 с.
9. Новакова О. В., Цветов П. Ю. История Вьетнама. Ч. 2. Учебник. Москва: Изд-во МГУ, 1995. 272 с.
10. Окороков А.В. Секретные войны Советского Союза. Первая полная энциклопедия. Москва: Яуза, Эксмо, 2008. 736 с.
11. Проден Е. Ю. Начало войны в Индокитае и позиция США: влияние европейского фактора (1945–1949 гг.). *Вестник Томского государственного университета.* 2007. № 295. С. 149-151.
12. Хейсингс М. Вьетнам. История трагедии. 1945-1975. / Пер. с англ. [Ирины Евстигнеевой]. Москва: Альпина нон-фикшн, 2021. 868 с.
13. Черкасов П. П. Судьба империи: Очерк колониальной экспансии Франции в XVI-XX вв. Москва: Наука, 1983. 183 с.

УДК 341.1/8

Голодюк Поліна,
магістранта ННІ історії, права
та міжнародних відносин
СумДПУ імені А. С. Макаренка
м. Суми, Україна

СТАНОВЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ЦЕРКВИ В АНГЛІЇ ЗА ПРАВЛІННЯ ГЕНРІХА VIII

У статті висвітлено процес зародження та становлення Англійської церкви за часів правління Генріха VIII, основні фактори, які виникали в цьому процесі. Розкрито особливості протікання Реформації в Англії.

Ключові слова: Реформація, англійська церква, папа римський, єресь, протестантизм.

Golodyuk P. L. Formation of the state church in England during the reign of Henry VIII.

The article highlights the process of the birth and formation of the Church of England during the reign of Henry VIII, the main factors that arose in this process. The features of the Reformation in England are revealed.

Key words: Reformation, Church of England, Pope, heresy, Protestantism.

Початок Реформації в Англії відносять до першої половини XVI ст. Саме на той час вже виникло чимало передумов для докорінних змін у всіх сферах життя. Втім, слід зазначити, що в інших країнах Європи вже почалося формування нової церкви, незважаючи на те, що католицька влада вживала серйозних заходів для її придушення. Виникнення Реформації почалося за правління нового короля з династії Тюдорів. Генріх VIII, вступивши на престол, спочатку підтримував католицизм і навіть написав римському папі спеціальний памфлет на захист цієї віри. Втім, вважається, що авторство було номінальним і що текст належить його найближчому помічнику Томасу Мору. Більш того, король одружився на Катерині Арагонській, яка була тіткою імператора Священної Римської імперії Карла V. Він проводив політику зближення з католицькою Францією: словом, початок його правління ознаменувався підтримкою католицизму. Однак дуже скоро Генріх VIII різко змінив курс, причиною цього послужили серйозні зрушення в соціально-економічному і політичному розвитку країни.

Дореволюційна історіографія цього питання представлена працями В. О. Соколова, які торкалися окремих аспектів історії Реформації та функціонування Таємної ради в Англії. Радянські дослідницькі роботи кінця 50-х - 80-х рр. сприяли накопиченню матеріалу з історії Англії доби середньовіччя та раннього нового часу. В цей період виходить низка робіт, зокрема М. А. Барги, Є. О. Космінського, Є. В. Гутнкової та ін. Багато робіт присвячено англійській Реформації. Цією темою займалися такі історики як: Ю. М. Саприкін, Ю. Є. Івонін, А. В. Ісаєнко, Д. М. Резайкін та ін. Ступінь вивченості зазначеного питання в сучасній українській історіографії представляється вкрай слабко, бо вчені приділяли увагу більш раннім періодам історії. Хоча можна відмітити роботи Духновської О. Н.

Мета статті полягає у висвітленні процесу Реформації, проявів протестантизму та становленні державної церкви в Англії.

Виклад основного матеріалу. Як і у всьому світі реформація в Англії була спрямована проти зростаючого гніту середньовічної католицької церкви. Вже у XII ст. англійські королі почали вступати в суперечності з папством. Найбільші конфлікти починаються у період Столітньої війни, коли країною правив

Едуард III. Папа, який на той час знаходився у Авіньйоні, керував церковними посадами та відверто грабував країну, що не могло не обурювати населення.

Багатство і привілеї живили неприязнь пастви до духовенства, особливо до ченців. У 1437 році на Соборі в Лондоні, були пред'явлені звинувачення столичному духовенству втому, що воно захоплюється полюванням, ходить по тавернах, деякі монастирі, взагалі були схожі на публічні будинки [1]. А напередодні Реформації дворяниокремих графств скаржилися на те, що духовенство відбиває у них дочок і дружин. Все це стало передумовами до давно назріваючого розколу.

22 квітня 1509 року на англійський престол сходять син і спадкоємець короля Англії Генріха VII – Генріх VIII. Він не повинен був стати королем, тому що ним повинен був стати його старший брат – Артур. Генріху VIII, згідно з деяким історіографічними даними, судилося стати церковним діячем, тому і освіту, на відміну від Артура, він отримав відповідну, і в богословських питаннях розбирався досить добре. Ще в рік свого сходження на престол, Генріх VIII одружився на Катерині Арагонській, яка була дочкою іспанського короля Фердинанда II Арагонського і Ізабелли I Кастильської. Однак після майже двадцяти років шлюбу і шести спроб народити спадкоємця з'ясувалося, що Катерина Арагонська більше не може мати дітей, а єдиною дитиною, що вижила, була дівчинка, принцеса Марія (згодом королева Марія Кривава). Тоді король серйозно задумався про те, хто ж може народити йому законного спадкоємця [5, с. 265].

У 1522 році при дворі Катерини з'явилась французька фрейліна Анна Болейн, яка справила велике враження на короля. Вона була молода, вродлива та досить розумна. До того ж вона була протестанткою. Генріх досить довго вмовляв Анну на шлюб, проте вона категорично відмовлялася від пропозиції короля, поставивши йому ультиматум, або вона стає королевою, або шлюбу не буде. Тому перед Генріхом постало питання, як розлучитись із Катериною. Адже вона не робила нічого такого, за що її можна було б засудити. До того ж, він не хотів сваритися з іспанським королем.

Розлучення короля отримало назву «Королівська справа», яка тривала не один рік і дорого вартувала не лише Генріху, але й Англії і папству. Було зроблено багато спроб домовитися, вирішити це питання будь-яким чином мирно, отримати згоду папи, однак ці спроби були безрезультатні. Насамперед, це було зумовлено тим, що папство дуже залежало від Священної Римської імперії, тим більше у Катерини був могутній родич Карл V (вона була його тіткою). Климент VII не наважився дозволити Генріху розлучитись з дружиною. Відмови папи дратували короля і сприяли погіршенню відносин між короною і Римом. Всі ці фактори сприяли розриву відносин із папством. Починається Реформація.

У 1529 році починає свою роботу реформаційний парламент («Парламент Реформації»), який «заборонив членам кліру володіти кількома бенефіціями одночасно або жити не на місці Свого служіння» [1].

Також було видано низку інших статутів, що завдали смертельного удару по папській владі в Англії: «Про обмеження аннатів» (1532), «Про підпорядкування духовенства» (1533), «Про обмеження апеляцій до Риму» (1533), «Про церковні призначення» (1534), «Про скасування папських диспенсаций і виплати пенні Святого Петра» (1534), «Про скасування Папської юрисдикції щодо англійського духовенства» (1534), «Про наділення архієпископа Кентерберійського правом звільняти від обітниць» (1534) тощо.

Тим часом в Англії відбувались сильні заворушення. У духовництві з'явились противники розлучення, які різко висловлювались проти нього в своїх проповідях. Король звернувся до парламенту, заявляючи, що затіяв розлучення не для власного задоволення, а для очищення своєї совісті і забезпечення держави спадкоємцем престолу. Лорди і депутати громад відправили до папи послання з проханням виконати бажання короля Генріха. Відповіді не було і король сам відправляє Катерину з палацу і одружується на Анні Болейн. Противники розлучення послали свої запеклі витівки проти незаконного шлюбу. З іншого боку, парламент ухвалив, щоб по справах про заповіти й шлюби не було апеляцій до Риму, останньою інстанцією для них було визначено суд архієпископа Кентерберійського. За цією постановою і справа короля мала вирішуватися в Англії.

Кранмер, ревний прихильник реформи, на той час перебував на посаді архієпископа Кентерберійського. На його запит духовний собор відповів, що папа, дозволивши шлюб Генріха з Катериною, перевищив свою владу, і тому шлюб цей не може вважатися законним, дійсним. Кранмер ухвалив розлучення (1533), і Анна Болейн була коронована. Папа (Климент VII) скасував вирок Кранмера проти Катерини і погрожував Генріху відлученням від церкви, якщо він не розлучиться з Анною Болейн і не одружиться знову на Катерині.

Тим часом, Реформація в Англії тривала, 23 березня 1534 року папа відлучив Генріха від римсько-католицької церкви, а 3 листопада того ж року був прийнятий знаменитий Акт про Супрематію, який проголошував короля Англії, як «єдиного верховного земного главу англійської Церкви» [2]. Всі канонічні відносини з Римом припинилися, і навіть церковна скарбниця прирівнювалася до державного майна. Внаступні кілька років Генріх VIII розпустив всі англійські монастирі, а їхні землі роздав відданим йому дворянам, частково продав, вельми збагативши королівську скарбницю. Головним завданням Реформації було скинути римсько-католицьке ярмо і звільнити духовне життя людей від деспотизму. Генріх VII навіть ввів спеціальне ектійне прохання: «Від насильства єпископа Римського і його нестерпних образ визволи нас, Господи!» [3].

Отже, англійська церква прагнула позбутись впливу іноземного володаря в уособленні папи, хотіла при цьому залишатись православною і не хотіла йти протестантським, еретичним шляхом. Тому поставало питання: «Якщо не папа, то хто ж тоді має очолити церкву, захистити її від ересі?». Ці повноваження почали покладатись на короля, як представника боротьби англійського народу проти чужої, тобто папської влади.

За королівською прокламацією 1534 року кожен англійський єпископ мав присягнути на вірність королю як верховному главі церкви. Люди, які боялися революційного протестантського руху в церкві, зміцнилися в своєму бажанні залишатися вірними папі, тому що ніяк не хотіли бачити світську особу у ролі глави. Тому король починає переслідувати як бунтівників тих, хто присягав йому лише як главі держави, але ніяк не хотів присягати йому як главі церкви. Звідси і гоніння на католиків, яке спонукало їх до обурення, відчайдушних заходів тощо.

З іншого боку, Генріх VIII хотів захистити Англійську Церкву від ересі і переслідував протестантів, але протестантизм виграв тим, що король збунтувавшись проти Римської Церкви, переслідував папістів, наказував проповідникам вчиняти протиправні дії проти Римської Церкви, її зловживань, проти людських вигадок у справах божественних. Але те ж саме робили і протестанти, постійно проповідували проти зловживань Римської Церкви, прагнули знищити все те, що, за їхніми словами, було людським вимислом і ересю [4]. За яким же правом вони вважали те чи інше людським вимислом і ересю? Абсолютно довільно. А в новій Англійській, або ж так званій Англіканській Церкві хто вирішував спірні питання і встановлював вчення? У неї був папа, глава Церкви, король. Але, по-перше, люди з протестантським напрямом бажали звільнитися від авторитету духовного глави Церкви зовсім не для того, щоб підкорятися авторитету світського папи; по-друге, на якій підставі король вирішував спірні питання? На підставі власного свавілля.

У своїй боротьбі з прихильниками папи, переважно ченцями, Генріх VIII не втримався, підпав під вплив осіб, відданих протестантизму. Це викликало незадоволення людей, які боялися ересі, і багато хто віддав перевагу краще залишитися при папі, ніж йти за світським главою Церкви до протестантизму. Інші, щобажали йти швидко по дорозі, прокладеній німецькими реформаторами, були незадоволені боязкими кроками Генріха і не хотіли визнавати за ним папської влади, права встановлювати вчення Церкви [4].

Таким чином, Генріх, встановлюючи свою національну Церкву, знаходився між двома вогнями, між католиками і протестантами. І ті і інші, чинячи опір волі короля як глави Церкви, були бунтівниками і піддавалися переслідуванням. Почалася сильна боротьба. Але в боротьбі між двома крайнощами Англіканська Церква, відірвана від Церкви Вселенської, надана сама собі, сваволі свого голови, носилася хвилями випадковостей то туди, то сюди, то прагнула йти по протестантській дорозі, то раптом зупинялася, відбувалася реакція, то знову починався протестантський рух. Так було весь час за правління династії Тюдорів.

Таким чином, за часів правління Генріха VIII розпочався тривалий процес становлення Англіканської церкви як державної. При цьому король зіткнувся з численними проблемами, що виражалися у супротиві населення, яке ще не було до кінця готове до відокремлення від Римської церкви. Справу Генріха в подальшому продовжили його нащадки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Резайкин Д.Н., Лезина Е.П. История возникновения государственной религии в Англии. Международный студенческий научный вестник. 2017. № 3. С. 4-6.
2. Ивонин Ю. В. Внешняя политика Англии второй половины 20-х гг. XVI в. и начало реформации Генриха VIII, вып. 1. Горький. 1974. С. 22-23.
3. Susan Brigden. New worlds, lost worlds: the rule of the Tudors, 1485-1603. Viking Penguin, 2001. 433 p.
4. Robert Lacey. The Life and Times of Henry VIII. London: Book Club Associates, 1972. 364 p.
5. Morris T. A. Europe and England in the Sixteenth Century. Routledge, 1998. 422 p.

УДК 94:304.3:37-055.2''194/195''

Погуляка Богдана,
студентка 051 групи,
СумДПУ імені А.С.Макаренка,
м. Суми, Україна

УМОВИ ПРОЖИВАННЯ ТА ПОБУТ ЖІНОК-ОСВІТЯН У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ 40-Х – 50-Х РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ

Стаття присвячена дослідженню впливу політичних, соціально-економічних чинників на умови проживання та побут жінок-освітян у другій половині 40-х – 50-х років ХХ століття.

Ключові слова: умови проживання жінок-освітян, побут жінок-освітян, дозвілля жінок-освітян.

Poguliaka B.S. Living conditions and living of women educators in the second half of the 40's - 50's of the XX century. The article is devoted to the study of the influence of political, socio-economic factors on the living conditions and life of women educators in the second half of the 40's - 50's of the XX century.

Key words: living conditions of women educators, life of women educators, leisure of women educators.